

student (application information, pictures), his educational, professional, scientific achievements (what educational establishment graduated from, speciality, specialization; presence of additional education; in what courses, programs, seminars, trainings, olympiads took part; level of domain a foreign language, computer; scientific activity; collaboration with mass media, list of ready and published materials in the media), accumulated experience of social life (what social work executed), interpersonality contacts, interests. Here is also present a self appraisal of own activity, plans in a selected profession, ways and instruments of their realization (it can be addressed to the employer, in which the desire of author is described in relation to position and collective in which he wants to work). The importance of application of portfolio as pedagogical technology and like an instrument, that mortgage bases of harmonious professional development of specialists, helps in creative self-realization of students-journalists and their transparent entrance to the modern trade of job is grounded.

Perspective direction of subsequent study of the problem is creation for the departments of journalism the criteria of evaluation of portfolio.

Key words: *pedagogical technologies, professional preparation, journalistic education, portfolio, studies, practice, teaching method at higher school.*

УДК 378. 14

У. В. Понзель

Мукачівський державний університет

ПРОБЛЕМА ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У статті розглядається питання про особливості педагогічної підготовки майбутнього педагога з урахуванням інтердисциплінарності. Обґрунтовано чинники, які забезпечують високу якість освіти, та завдання, які ставляться перед викладачем вищої школи; систематизовано вимоги до педагогічної діяльності. Обґрунтовано рівні продуктивної педагогічної діяльності; функції викладача у процесі професійного становлення. Розкрито особливості педагогічної та інформаційної культури викладача в підготовці майбутнього педагога. З'ясовано, що педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури, відображає духовні й матеріальні цінності освіти та виховання, інтегрує історико-культурний педагогічний досвід і регулює сферу педагогічної взаємодії.

Ключові слова: *підготовка викладача, педагогічна діяльність, педагогічна культура, інформаційна культура, інтердисциплінарний підхід, рівні педагогічної діяльності, творчість, функції викладача.*

Постановка проблеми. Освіта, особливо вища, виступає як основний компонент культурного соціально-економічного й екологічного стійкого розвитку людства, оскільки суспільство все більше і більше потребує знань. Ще в кінці минулого століття в світі прийшли до консенсусу відносно того, що будь-якому суспільству необхідний оновлений процес освіти для вирішення завдань, пов'язаних із забезпеченням інтелектуальної незалежності, виробництвом і просуненням нових знань, підготовкою й формуванням відповідальних та освічених громадян і висококваліфікованих спеціалістів, без яких неможливий ні економічний, ні соціальний, ні культурний, ні

політичний прогрес, що є актуальним і у XXI столітті. В Україні відбувається становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий освітній простір. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії та практиці. Нова соціально-економічна ситуація в нашій країні потребує спрямування діяльності вищої школи на задоволення потреб особистості в знаннях, які б дозволяли адаптуватися в сучасному багатоаспектному технологічно-інформаційному середовищі, що, насамперед, вимагає належного високопрофесійного кадрового забезпечення освітньої галузі, впровадження науково-обґрунтованої підготовки педагогічного персоналу для вищої школи.

Пріоритетна увага при формуванні вищої освіти в Україні має надаватися підготовці нової генерації педагогічних кадрів – національної еліти, здатної трансформувати в собі нову освітньо-світоглядну парадигму національно-державного творення, гуманістичного відродження самоцінності особистості вихованця на основі інтердисциплінарного підходу, що є одним із завдань професійної підготовки педагогічних кадрів [9, 32].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми педагогічної підготовки викладача вищої школи були предметом наукового пошуку вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких С. Вітвицька [1], В. Гриньова [2], Д. Герцюк [3], В. Краєвський [4], Н. Кузьміна [5], А. Кузьмінський [6; 7], О. Мороз [9] та ін. У дослідженнях, присвячених проблемі підготовки майбутнього фахівця до педагогічної діяльності, особливе значення надається організації науково-дослідної роботи студентів (О. Мороз, В. Сластьонін, Н. Філіпенко), формуванню в них умінь проектувати, конструювати (В. Бондар), розвитку самодіяльності й самовихованню (В. Андреев, Л. Попов), використанню дидактичних ігор у навчальному процесі (Н. Посталюк), створенню педагогічних умов індивідуалізації професійної підготовки (О. Пехота), інтенсифікації навчання у вищому навчальному закладі (Н. Кичук). Однак майже відсутні дослідження проблеми педагогічної підготовки на основі інтердисциплінарного підходу, що в контексті європейської інтеграції є важливим чинником ефективності вищої школи загалом.

Метою статті є розкриття особливостей професійної підготовки майбутніх педагогів з урахуванням інтердисциплінарного підходу.

Виклад основного матеріалу. Сучасні українські дослідження свідчать, що основними чинниками, які забезпечують якість освіти, є:

1) професійна підготовка суб'єктів викладання, їхні особистісні якості (порядність, відповідальність, принциповість, толерантність тощо);

2) навчально-методичне забезпечення процесу підготовки (навчальні посібники, методичні розробки);

3) наявність системи контролю й оцінювання викладання, рівня знань суб'єктів навчання, що відповідає сучасним вимогам;

4) застосування в навчально-виховному процесі сучасних освітніх технологій (активних методів навчання, інтернет-технологій тощо);

5) залучення суб'єктів навчально-виховного процесу до науково-дослідницької діяльності;

6) відповідність програм навчальних дисциплін сучасним вимогам;

7) контакти з провідними іноземними фахівцями;

8) належне матеріально-технічне забезпечення навчального процесу;

9) забезпечення науковою літературою навчальних закладів;

10) використання матеріалів психолого-соціологічних та інших досліджень;

11) спрямованість викладання на формування соціальних якостей сучасного фахівця;

12) стимулювання самостійної роботи суб'єктів навчання тощо [6, 234; 10, 23].

Урахування зазначених чинників забезпечує ефективну професійну підготовку, формування творчої особистості майбутнього випускника, його морального й творчого потенціалу, досягнення нового стану того, хто навчається, – потреби в постійному самовдосконаленні й набутті знань, умінь і навичок, освоєнні загальної і професійної культури. А це, у свою чергу, породжує затребуваність кадрового потенціалу викладачів-предметників, викладачів-творців, викладачів-майстрів. Зміни в організації вищої освіти обумовлюють проблему підготовки кадрового педагогічного потенціалу.

Викладачі ВНЗ виступають однією з основних професійних груп, на яку суспільство покладає два надзвичайно важливі та взаємопов'язані завдання:

1) збереження, примноження і трансляція культурного й науково-технічного здобутку суспільства та цивілізації в цілому;

2) соціалізація особистості на відповідному етапі її формування, пов'язаної з отриманням професійної підготовки, яка вимагає вищого професійного рівня [9, 67].

Професійна діяльність викладача вищої школи багатоаспектна, вона охоплює наукові пошуки, суто викладацьку діяльність, методичну роботу, виховний та організаційний вплив на студентство, самовдосконалення. Викладач є публічною особою, усе, що він робить, є відкритим для

спостереження студентів і їх оцінки. У кожному з напрямів діяльності виявляється або формальне ставлення викладача до неї, або його прагнення здійснювати роботу на якісному рівні. Ці високі вимоги до власної діяльності, креативність, критичність мислення і відрізняють викладача з високим рівнем педагогічної майстерності.

Зрозуміло, що педагогічна діяльність – творчий процес, оскільки вона не зводиться до повторення колись засвоєного алгоритму й оскільки в ньому постійно виникає щось нове. У багатьох ситуаціях викладачу доводиться діяти не за «статутом», а приймати рішення на основі особистих знань і цінностей, за допомогою розуму та моральної інтуїції [6, 21].

Не менш важливою в підготовці педагога-професіонала є необхідність здійснення наукових і педагогічних досліджень.

Особливість діяльності викладача вищої школи полягає в тому, що вона є багатоаспектною і складається з декількох взаємозв'язаних видів, які мають спільні компоненти. Викладач ВНЗ здійснює такі види діяльності, як: педагогічна, науково-дослідна, професійна, адміністративно-господарська, управлінська, комерційна і суспільна [8, 26]. Однак, провідну роль у діяльності викладача відіграє педагогічна діяльність.

Російський психолог Н. Кузьміна виділяє п'ять рівнів продуктивності педагогічної діяльності:

- 1) репродуктивний, коли педагог вміє розповісти іншим те, що знає сам;
- 2) адаптивний, при якому він здатний адаптувати свою доповідь до вікових і психологічних особливостей аудиторії;
- 3) локально-моделюючий, коли педагог володіє стратегією навчання, знаннями, вміннями й навичками за окремими розділами курсу, що дозволяють визначити педагогічну мету, поставити завдання, розробити алгоритм їх вирішення та використовувати педагогічні засоби включення студентів у навчально-пізнавальну діяльність;
- 4) системно-моделюючий, коли педагог володіє стратегією формування системи знань, умінь і навичок з дисципліни загалом [8, 27].

Однією з важливих характеристик діяльності спеціаліста є його функції в процесі професійної діяльності. Такими функціональними компонентами є рефлексія, проектування, конструювання, організація і комунікація.

Не менш важливим компонентом у діяльності викладача є його інформаційна культура. В умовах переходу нашого суспільства до постіндустріального та інформаційного суспільства висувуються нові вимоги і створюються нові можливості в застосуванні інформаційних технологій та

комп'ютерної техніки практично в усіх галузях виробництва, науки, освіти, культури й навіть побуту.

Викладач вищої школи повинен не лише мати глибокі знання з циклу споріднених дисциплін, педагогіки і психології, філософії та методології досліджень, уміти організовувати і проводити наукові пошуки, а й бути духовно багатою, національно і патріотично спрямованою, творчою і відданою своїй справі, інтелігентною і гуманною, з високою педагогічною культурою. «...Викладач-інтелігент із досконалим рівнем сформованості педагогічної культури – постійним наближенням до ідеального «я», нескінченним процесом самовдосконалення неповторної творчої індивідуальності, що передбачає: усвідомлення своєї неповторності, унікальності в порівнянні себе з іншими індивідуальностями; чіткі цілі й мотиви власного саморозвитку; самоствердження й усвідомлення рівня сформованості власної компетентності...» [2, 59–60].

Ще однією невід'ємною складовою характеристики викладача є рівень його педагогічної культури. Педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури, в якій з найбільшою повнотою відображені духовні й матеріальні цінності освіти й виховання, а також способи творчої педагогічної діяльності, необхідні для обслуговування історичного процесу зміни поколінь, соціалізації особистості та здійснення навчально-виховного процесу. Педагогічна культура інтегрує історико-культурний педагогічний досвід і регулює сферу педагогічної взаємодії [11, 68].

Висновки. Аналіз наукової літератури дає підстави зробити висновки про те, що ефективність професійної підготовки майбутніх педагогів значно зросте за умови переходу від стратегії викладання до стратегії навчання й урахування інтердисциплінарності, використання педагогічних технологій, спрямованих на заохочення до набуття самостійних знань, і наукових досліджень майбутніми викладачами, оскільки запитом вищої школи в сучасному соціально-економічному розвитку суспільства є модель висококваліфікованого, добре підготовленого педагога, який би поєднував у собі глибоку наукову ерудицію з ґрунтовним знанням основ різних наук і високим рівнем методичних умінь, враховував психологічні особливості студентства, допомагав їм самореалізовуватися й самостверджуватися.

Зміст педагогічної підготовки викладача вищої школи може розглядатися як інтеграційна якість особистості педагога-професіонала, умова й передумова результативної педагогічної діяльності, що інтегрує рефлексивну культуру, професійну компетентність, педагогічну майстерність,

здатність до науково-дослідницької діяльності, спрямованість на професійне самовдосконалення і самореалізацію.

Перспективними напрямками подальших досліджень у даному питанні можуть стати вдосконалення змісту підготовки педагогічних кадрів на основі інтердисциплінарності; тенденції розвитку педагогіки вищої школи на початку XXI століття; реалізація міжпредметних зв'язків у процесі підготовки майбутнього педагога в інформаційному суспільстві; упровадження інноваційних технологій навчання, ефективність формування навичок самостійної роботи, розвитку інтересу й мотивації до навчання, удосконалення творчих здібностей у майбутніх педагогів тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006. – 384 с.
2. Гриньова В. Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу / В. Гриньова // Вища освіта України. – 2006. – № 4. – С. 58–61.
3. Герцюк Д. Психолого-педагогічна підготовка викладача як умова організації взаємодії зі студентами у вищих навчальних закладах / Д. Герцюк // Вісник Львів. ун-ту Сер. пед. – 2005. – Вип. 19. – Ч. 2. – С. 176–182.
4. Краевский В. В. Педагогика как наука и как учебный предмет / В. В. Краевский // Известия Волгоград. гос. пед. ун-та. – 2003. – № 1. – С. 15–18.
5. Кузьмина Н. В. Формирование вузовской педагогіки / Н. В. Кузьмина. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1972. – 311 с.
6. Кузьмінський А. І. Педагогіка : підручник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання-Прес, 2004. – 445 с.
7. Кузьмінський А. І. Педагогіка : підручник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання, 2007. – 447с.
8. Матушанский Г. У. Основные характеристики психолого-педагогической подготовки и переподготовки / Г. У. Матушанский, В. Цвенгер // Психологическая наука и образование. – 2001. – № 2. – С. 26–31.
9. Мороз О. Г. Педагогіка і психологія вищої школи : навчальний посібник / за ред. О. Г. Мороза, О. С. Падалка, В. І. Юрченко. – К. : НПУ, 2003. – 267 с.
10. Педагогическая энциклопедия : в 4 т. – М., 1965. – Т. 2. – 1965. – 739 с.
11. Щербань П. Сутність педагогічної культури / Петро Щербань // Вища освіта України. – 2004. – № 3. – С. 67–71.

РЕЗЮМЕ

У. В. Понзель. Проблема интердисциплинарности в профессиональной подготовке будущего педагога.

В статье рассматривается вопрос об особенностях педагогической подготовки будущего педагога с учетом интердисциплинарности. Обоснованы факторы, которые обеспечивают высокое качество образования, и задачи, которые ставятся перед преподавателем высшей школы; систематизированы требования к педагогической деятельности. Обоснованы уровни продуктивной педагогической деятельности; функции преподавателя в процессе профессионального становления. Раскрыты особенности педагогической и информационной культуры преподавателя в подготовке будущего педагога. Выяснено, что педагогическая культура является

частью общечеловеческой культуры, отражает духовные и материальные ценности образования и воспитания, интегрирует историко-культурный педагогический опыт и регулирует сферу педагогического взаимодействия.

Ключевые слова: подготовка преподавателя, педагогическая деятельность, информационная культура, педагогическая культура, междисциплинарный подход уровни педагогической деятельности, творчество, функции преподавателя.

SUMMARY

U. Ponzel. Interdiscipline problem in the training of future teachers.

The article reveals the features of pedagogical training of future teachers based on interdisciplinary approach. It is emphasized that education, particularly higher education, is serving as the main component of cultural socio-economic and environmentally sustainable development of mankind because society increasingly requires knowledge. In Ukraine is developing a new education system, focused on entry into the world educational area. This requires adequate staffing of highly educational sector, implementation of evidence-based training for teaching staff of higher education. Grounded factors, consideration of which provides effective training, the formation of a creative personality of future graduate's moral and creative potential, to achieve a new state of the student – the need for constant self-improvement and acquisition of knowledge and skills, the development of general and professional culture. The tasks that relate to high school teachers are analyzed: conservation, enhancement and transmission of cultural, scientific and technical achievements of society and civilization as a whole, socialization at an appropriate stage of its formation associated with obtaining training, which requires a higher level of professionalism. The requirements for educational activities are systematized, it is emphasized that the teacher is a public person, everything he does is open to students and observing their assessment. The peculiarity of high school teacher's activity is that it is a multidimensional and consists of several interconnected species that share common components. The levels of productive educational activity are characterized: reproductive, adaptive, locally modeling, system- modeling; the functions of the teacher in the process of professional formation are defined: reflection, planning, design, organization and communication. The features of teacher's educational and informational culture in training of future teachers are described. It was found out that pedagogical culture is a part of human culture, it reflects the spiritual and material values of education and training, integrating historical and cultural teaching experience and adjusts the scope of educational interaction. The perspective directions for further research on this issue can improve the content of teacher training based on interdisciplinary approach; trends of Pedagogics at this stage, implementation of interdisciplinary connections in the preparation of future teachers in the information society, the introduction of innovative learning technologies, the effectiveness of the skills self-study, the development of interest and motivation to learning, improvement creative abilities of future teachers and others.

Key words: teacher training, educational activities, educational culture, information culture, interdisciplinary approach, levels of academic work, creativity, functions of the teacher.